

ЕКОНОМІКА, ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ, ГАЛУЗЕВИМИ КОМПЛЕКСАМИ: СУТНІСТЬ ТА ЗАВДАННЯ КОРПОРАТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

У структурі національної економіки підприємство є первинною ланкою з складною відкритою, штучною економічною системою. Саме тут безпосередньо поєднуються різноманітні фактори виробництва для створення матеріальних благ та надання послуг, реалізуються особисті та колективні інтереси. Управління підприємством передбачає диференціацію та координацію управлінської діяльності за виконуваними функціями.

Організація управління підприємством залежить від складності його структури, масштабу й виду діяльності, наявності зв'язків з іншими суб'єктами господарської діяльності. Всі підприємства мають деякі спільні характеристики, до яких в першу чергу і відносяться функції управління. Функції управління — це об'єктивно обумовлені загальні напрями або сфери діяльності, які у сукупності забезпечують ефективну кооперацію спільної праці [2]. Основними функціями управління є: планування, організація, мотивація і контроль. Зазначенні функції тісно пов'язанні між собою у єдиному процесі управління. Неякісне планування чи недосконала організація, так само як і слабка мотивація або незадовільний контроль, негативно впливають на результати управління та діяльності підприємства в цілому.

Прогнозування і планування становлять дві стадії єдиного послідовного процесу: 1-ша стадія: прогнозування - враховує аналіз динаміки і фактичного стану внутрішнього і зовнішнього ринку, соціально-економічного розвитку, концепцію соціально-економічного розвитку і перспективу, найважливіші народногосподарські стратегічні програми; 2-га стадія: планування - розробку індикативних планів на перспективний період, формування цілей, пріоритетів і пропорцій, розробку бюджетних планів країни та регіонів.

Об'єктом прогнозування і планування є народне господарство країни, всі інституціональні (господарські) одиниці, об'єднані в галузі на регіональному та державному рівні. В своїй сукупності об'єкт прогнозування і планування включає: економіку, виробництво, реалізацію, ринкову інфраструктуру, соціальний розвиток.

Економічний прогноз визначає основні напрями розвитку економіки і відбиває сукупність складних зовнішніх і внутрішніх зв'язків та залежностей між ланками і секторами економіки. Одним із принципів на яких базується прогноз - це принцип системності, де економіка розглядається як єдиний об'єкт і, водночас, як сукупність відносно самостійних напрямків прогнозування. Наявність прогнозу розвитку певної системи дасть можливість уникнути помилок, випереджаючих або запізнених рішень, попередити несприятливі та небажані події. Соціально-економічна політика держави суттєво залежить від якості прогнозно-аналітичних досліджень. Такі дослідження і прогнози, що розробляються на їх основі, повинні звести до мінімуму непередбачувані та негативні наслідки управлінських рішень, зменшити невизначеність їх кінцевого ефекту. Тому до прогнозів висуваються певні вимоги, або навіть цілий комплекс вимог [5]: високий рівень достовірності прогнозів, або досить високий ступінь ймовірності прогнозних оцінок; комплексність, тобто у прогнозі повинна бути надана достатньо повна характеристика всіх важливих сфер економіки і динаміка процесів, що відбуваються у господарській та соціальній сферах життя; збалансованість прогнозних оцінок, тобто збалансованість різних структурних блоків прогнозу між собою; варіативність прогнозу, наявність декількох

можливих варіантів перебігу подій; безперервність прогнозування, тобто прогнози різних періодів повинні бути узгоджені між собою логічно, функціонально та інформаційно.

В умовах ринкової економіки планування стає у багато разів важливішим, оскільки без глибоких розрахунків, без обґрунтування і передбачення різного роду змін у майбутньому вижити у конкурентній боротьбі дуже важко. За умови пов'язаності підсистем підприємства між собою, а також із системою в цілому можна визначити певні вимоги до відносин між підсистемами, що суттєво впливають на ефективність управління підприємством [3, с. 101-105]: необхідність чіткого узгодження цілей між рівнями підсистем та системою загалом; забезпечення інформаційної сумісності підсистем, можливості оперативної обробки та передання даних у наступні ланки системи; застосування єдиної формалізації структури інформації у вигляді типових документів, форм обліку, показників контролю функціонування підсистем і підприємства загалом; обробка інформації, що надходить у режимі реального часу.

Управління як цілеспрямований і активний процес містить такі відносно самостійні, логічно послідовні елементи, як: збирання, систематизація і передача інформації; вироблення (обґрунтування) і прийняття рішення; перетворення рішення на різні форми команд та забезпечення його виконання; аналіз ефективності прийнятого рішення та можливе наступне його коригування. Результатом цих дій є взаємні переміщення елементів виробництва, розв'язання суперечностей суспільного способу виробництва загалом або окремих його підсистем, узгодження економічних інтересів, зростання ефективності суспільного виробництва (або його окремих ланок) тощо [3].

Економічне управління як складова корпоративного управління підприємства чи галузі вбачає перед собою такі основні завдання: виявлення впливу основних економічних показників (обсягу випуску продукції, постійних та змінних витрат, ціни, прибутку) на забезпечення беззбитковості, прибутковості підприємства, його самокупності та самофінансування розвитку виробництва; обґрунтування доцільності обсягів виробництва, співвідношення постійних та змінних витрат у собівартості кожного виду продукції; обґрунтування найраціональнішої для підприємства форми організації виробництва; вибір найдоцільнішого варіанта оснащення підприємства машинами та устаткуванням; обґрунтування ефективності інвестиційних проектів з реконструкції підприємства, модернізації устаткування й оновлення продукуючої продукції; пошук наявних резервів підвищення економічної ефективності виробництва; розробка шляхів поліпшення якості продукції; обґрунтування й подальший розвиток нормативної бази підприємства; обґрунтування ціноутворення продукуючої підприємством продукції; систематичний аналіз господарської діяльності та фінансового стану підприємства з визначенням показників рентабельності виробництва й оборотності капіталу; аналіз використання матеріальних ресурсів, розробка пропозицій щодо зниження матеріаломісткості, енергомісткості продукуючої продукції, витрат на матеріальні ресурси; планування розподілу прибутку за фондами накопичення та споживання, розробка перспективного, поточного та оперативного планів діяльності підприємства; організація обліку й контролю економіко-виробничої діяльності за окремими видами продукції та по підприємству загалом. Однією з характерних рис діяльності підприємства є поділ праці.

Із зростанням масштабів суспільного виробництва, поглибленням суспільного поділу праці в усіх формах, посилюється значення системи управління економікою, а отже господарського механізму. Кожне підприємство «відповідає» за свою перспективу самостійно, а в ринковій економіці може бути перспективою як успіх, так і розорення. Відомо, що не буває бізнесу без проблем, і це визнають усі. Коли проблеми вчасно не діагностуються, не здійснюється активна діяльність щодо їх розв'язання, проблеми мають тенденцію поглиблюватись, переростати у кризові явища різної глибини. Потрібно відверто сказати, що не з усіма проблемами можна впоратися, тим більше окремому підприємству. Постає питання поділу проблем на більш або менш небезпечні, керовані та

некеровані тощо. Ця діяльність буде тим ефективнішою, чим більш цілеспрямовано вона здійснюватиметься.

Теорія та практика менеджменту останніми роками виокремили особливу сферу менеджменту в умовах фінансової нестабільності - антикризове управління, що має специфічний об'єкт впливу - кризові явища досить широкого спектра, різних механізмів формування та рівнів прояву.

Виникнення кризового стану підприємства є свідченням поступового розбалансування та повної втрати дієздатності внутрішнього механізму саморегуляції господарської системи. До моменту виникнення кризи економічна система досягає вершини можливого розвитку. Система вичерпує свій продуктивний потенціал або вступає в конфлікти з існуючим господарським механізмом, відносинами власності. Розв'язання накопичених суперечностей можливе лише на підґрунті кардинального перегляду усіх фундаментальних засад ведення бізнесу, координації стратегічного бачення місії та змісту діяльності підприємства, що зумовить перехід системи до нового стану рівноваги, яка є необхідною передумовою для її подальшого розвитку [1].

Подолання кризи не може здійснюватись автоматично, воно має бути організовано органом управління підприємством. Це обумовлює потребу в розвитку самостійної галузі наукових знань в умовах фінансової нестабільності — антикризового управління, як спеціального, постійно організованого управління, націленого на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану, створення відповідних передумов для своєчасного подолання з метою відновлення життєздатності підприємства, та недопущення банкрутства. Метою та головним завданням антикризового управління є передбачення, своєчасне розпізнавання та вирішення всіх проблем, пов'язаних з об'єктивним циклічним розвитком економіки та суб'єктивними факторами на макро- та мікрорівнях [4].

Розвиток кризи на рівні мікроекономічної системи структурно поділяється на три фази: прихована криза; криза платоспроможності; криза розрахунку.

Антикризове управління на підприємстві можливе та необхідне з ряду причин: кризові явища можна передбачати, прискорювати та пом'якшувати; до кризових явищ необхідно готуватися; управління в умовах кризи потребує особливих підходів, спеціальних знань, досвіду; кризові процеси можуть бути керованими; управління кризовими процесами здатне мінімізувати їх наслідки.

Антикризове регулювання - макроекономічна категорія. Вона містить заходи організаційно-економічного та нормативно-правового впливу з боку держави, які спрямовані на захист підприємств від кризових ситуацій, запобігання банкрутству або ліквідації у випадках недоцільності їх подальшого функціонування. Об'єкт антикризового управління — виникнення та поглиблення кризи розвитку підприємства, її усунення та запобігання. Для того, щоб не попадати в кризові ситуації в майбутньому, потрібно більш детально і чітко продумувати дії підприємства вже сьогодні.

Література:

1. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. / З. Є. Шершньова, В. М. Багацький. За ред. З.Є. Шершньової. - К.: КНЕУ, 2007. - 680 с.
2. Василенко О.О. Антикризове управління підприємством: - К.: ЦУЛ, 2003. - 542 с.
3. Ватаманюк З.Г. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка. - Підручник // Електронний ресурс: PuLib.if.ua.
4. Гриньов А. В. Організація та управління на підприємстві. - Харків: Вид. дім "ІНЖЕК", 2010. - 329 с.
5. Лепа И. И. Метода и модели стратегического управления предприятия // НАН України. Ін-т економіки. - К., 2010.

Калантай, А.М. Економіка, організація та управління підприємствами, галузевими комплексами: сутність та завдання корпоративного економічного управління як інструмента підвищення ефективності діяльності в умовах фінансової нестабільності [Текст] / А.М. Калантай // Економіка та управління: проблеми науки та практики : збірник тез наукових робіт учасників XIII Міжнародної науково-практичної конференції (28-29 вересня 2012 р.). - Львів : "ЛЕФ", 2012. - С. 83-86.